І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
New York's Telephone: BArclay 7-4125

РІК LXVIII. Ч. 41. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 4-го БЕРЕЗНЯ 1961 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, MARCH 4, 1961 No. 41. VOL. LXVIII.

КАТОЛИЦЬКІ ВЛАДИКИ ДОМАГАЮТЬСЯ ФЕДЕРАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ПРИВАТНИХ ШКІЛ

ВОНИ БУДУТЬ ПРОТИВИТИСЯ ВИХОВНІЙ ПРОГРАМІ КЕННЕДІ, ЯКЩО В НІЙ НЕ БУДЕ ПУНКТУ ПРО ПОЗИЧКИ ДЛЯ ПРИВАТНИХ ШКІЛ

Вашингтон. — 2-го березня Адміністраційна Рада Крайової Католицької Добродійної Конфедерації опублікувала заяву, в якій говориться про те, що католики будуть в опозиції до внесеної до Конгресу виховної програми уряду президента Кеннеді, якщо в цій програмі не буде зміни в тому напрямі, щоб і приватні виховні заведення могли діставати федеральні позики на будову приватних шкіл. Ці позики мали б бути довготермінові, і вони могли б видатно причинитися до розбудови приватних, головним чином, парохіяльних шкіл, в яких навчається понад 6 мільйонів дітей. Недавно Президент заявив, що федеральний уряд не може допомагати розбудовувати приватні парохіяльні школи, бо це противиться американській конституції, де говориться про відділення Церкви від Держави. Адміністраційна Рада Крайової Католицької Добродійної Конференції складається з 5-ох кардиналів і 10-ох архиєпископів і єпископів; головою її є архиєпископ Карл Дж. Алтер із Сінсіннаті, Огайо. Кеннеді повторив свій спротив проти допомоги приватним школам вже під час нарад Адміністраційної Ради, заявивши, що конституція виразно на це не позволяє. Але католицькі владики твердять, що позички парохіяльним і іншим приватним школам будуть „вповні погоджуватися з конституцією" Згідно з урядовим проєктом уряд мав би видати впродовж найближчих трьох років на допомогу шкільництву — $2.298,000,000. Вже в попередніх роках католики противилися федеральній допомозі шкільництву і при цих нагодах добилися були того, що Конгрес мусів погодитися на деяку допомогу і приватним школам. Виконний директор протестантської агенції для сепарації Церкви від Держави Гленн Л. Арчер хвалить Президента, який, хоч і католик, стоїть на становищі, що треба діяти в цій справі так, як цього вимагає конституція ЗДА. Він сказав: „Вірність Кеннеді своїм зобов'язанням, які він склав під час виборчої кампанії, оцінять і схвалять всі ті, які стоять в обороні американських традицій". Арчер заявив, що американський нарід підтримає Президента проти єпископів і його Церкви. В заяві Виконної Ради говориться про те, що справедливість вимагає, щоб і католицькі діти могли користати з федеральної допомоги, з якої користатимуть ті всі діти, які відвідують публічні школи. Щоб не нарушувати конституції, католики домагаються не дарунків, тільки пропонують, щоб і католицькі школи могли діставати з федерального допомогового фонду довготермінові і низько опроцентовані позики. В цій цілі католики пропонують відповідну поправку до урядового проєкту. Окремий пункт заяви Адміністраційної Ради Католицької Добродійної Конференції говорить про те, що якщо Конгрес ухвалить законопроєкт про допомогу шкільництву без узгляднення католицьких шкіл, то це буде закон, який буде дискримінувати велику частину американських громадян за те тільки, що вони є католиками.

Палата Репрезентантів підтримує Комісію в справах протиамериканської діяльности

Вашингтон. — Палата Репрезентантів 1-го березня підтримала комісію в справах протиамериканської діяльности і більшістю 412-ох до 6-х голосів затвердила її бюджет в сумі $331,000. Перед голосуванням була виміна думок між головою цієї комісії конгресменом Френсіном Е. Волтером і конгресменом Джеймсом Рузвелтом, який пропонував відослати цей законопроєкт назад до комісії, бо Комісія в справах протиамериканської діяльности є „злою інституцією", яка порушує американські вольності, і яка псує нам опінію в світі. Конгресмен Волтер заявив на це, що, мабуть, конгресмен Рузвелт не погоджується з тим, що комунізм — це зло, яке є протиамериканським у своїх цілях. Проти ухвалення цього законопроєкту голосував конгресмен Рузвелт і ще 5 інших конгресменів.

Передбачають теплішу погоду в березні

Вашингтон. — Федеральне бюро погоди передбачає, що в березні буде тепліша від нормальної погода у східніх і центральних стейтах ЗДА. Пересічна нормальна температура для березня буває така для чотирьох головних районів: Ню Йорк — 40.5; Шикаго — 37; Денвер (Колорадо) — 37.8 і Сан Франціско — 52.8. У всіх східніх стейтах аж по лінію від Висконсину до Флориди температура буде набагато вища від нормальної, а в стейтах Невада, Арізона і Ютаг набагато нижча. На східньому узбережжі має бути нормальна скількість атмосферичних опадів, в дальших стейтах на захід — дощів повинно бути більше, як нормально падає.

В АМЕРИЦІ

● **Попередній віце-президент** Ричард М. Ніксон прибув із відпочинку до Каліфорнії, де його на летовищі вітали 4,500 осіб. Ніксон заявив, що він „не сподівався в такому характері вернутися до свого родинного стейту", але зараз додав, що він досі 6 разів кандидував в Каліфорнії і за кожним разом перемагав". Найближчі завдання Ніксона: „Знайти мешкання, працю і дістати дозвіл на їзду автом". Ніксон не сказав журналістам, чи він в 1962-му році кандидуватиме на губернатора Каліфорнії.

● **Українські письменники**, які часто мусять видавати твори за власні гроші, можуть потішитися тим, що теперішній головний поштмайстер Едвард Дей 14 років тому видав був повість під назвою „Вулиця Бартголф", давши видавцеві за те $1,000, і потім дістав гонорар у висоті 40 центів (поштовими марками). Тепер цю книжку хочуть перевидати, бо сподіваються, що вона матиме більший успіх, як 14 років тому. Ця справа стає пікантною, бо ця повість непристойна, а попередник Дея поштмайстер Соммерфілд судовим шляхом старався про заборону пересилати поштою порнографічну повість Лоренса „Коханок леді Четтерлі".

● **Урядова хунта** в Сан Сальвадорі повідомила, що вона зірвала дипломатичні вказівки з Кубинською Республікою під режимом Кастра, і аргентинський посол у Гавані заступатиме інтереси Сан Сальвадору на Кубі.

● **Президент будівельної корпорації** Гомер Гойт заявив, що в найближчих роках треба буде збудувати в ЗДА 17 мільйонів нових домів, бо населення зростає швидким темпом, але він додав, що більшість цих домів буде на передмістях, або і поза містами, а не в центрах великих міст.

„Корпус миру" має почати працю вже цього року

Ню Йорк. — Демократичний конгресмен із Висконсину Генрі С. Ройсс, промовляючи на Конференції в справах громадянства в Колюмбійському університеті, заявив, що цьогорічні випускники коледжів і університетів мають почати здійснювати програму, яку уряд президента Кеннеді призначив для так званого Корпусу миру. Члени цього Корпусу поїдуть до недорозвинених держав у вільному світі, де будуть допомагати зліквідувати неграмотність, голод, і недуги. Вони працюватимуть на фармах, допомагати розбудовувати шкільництво, переводити реґуляції рік і осушувати землі, будувати шляхи і розбудовувати громадські центри. На думку цього конгресмена він повинен складатися принаймні з 10,000 членів, — випускників академічних шкіл, які діставатимуть по $80 місячно, стільки, скільки дістають члени американських збройних сил. Конгрес має ще ухвалити в цій справі відповідний законопроєкт, який після підписання Президентом стане законом. Видатки на цей Корпус мали б виносити річно коло $50,000,000.

Федеральні, стейтові і міські видатки в 1960 році становили $153 більйони

Вашингтон. — Департамент торгівлі обрахував, що видатки федерального уряду, стейтових леґіслятур і міських самоуправ в 1960-му році виносили $153 більйони, це значить, що вони від 1950-го року збільшилися більше як на 100 відсотків, коли вони становили $70,334,000,000. На початку цього віку ці всі видатки виносили менше, як два більйони долярів. Дані про видатки і податки є опубліковані в окремій книзі, що називається „Факти і числа про урядові фінанси", і її можна купити за $3.50. Цю книжку видрукувала окрема Фундація, якої президент Роберт В. Френч заявив, що податки мусітимуть в найближчих роках збільшуватися, якщо уряд не почне ощадно діяти, а не тільки говорити про ощадність. Видатки федерального і стейтових урядів та міських самоуправ виносять 30 відсотків національної продукції, яка річно виносить $500 більйонів. Відношення між видатками і національною продукцією країни, на думку президента Фундації, є нездорове з погляду економіки.

Науковці гадають, що життя існує і на інших планетах

Ню Йорк. — В Ню Йорку в готелі Валдорф Асторія під час відзначування 10-річчя Фундації Семюела Бронфмана, відбулася дискусія на тему „Життя в інших світах", в якій визначні науковці твердили, що „майже напевно мусить ще деінде існувати життя поза нашою Землею". В цій дискусії брали участь такі визначні науковці, як англійський історик д-р Арнолд Тойнбі, недавній дорадник президента Айзенгавера, д-р Юрій Б. Кістяковський професор Гарвардського університету, д-р Гарло Жеплі і д-р Отто Струве — славні астрономи. Головував д-р Джеймс Кіліян із Массачусетського Технологічного Інституту. Д-р Струве казав, що у всесвіті є таке велике число зір, як зерен піску на всіх ріках на землі. „І тому розумно є припускати, що між зеренцями — планетами наша Земля не є найважнішою". Д-р Жеплі припускає можливість існування життя і на інших зорях, але, на його думку, на Марсі може жити тільки мох. І коли буде комунікація між Землею і Марсом, то мох на Землі „зможе розмовляти з мохом на Марсі".

В Публічній Бібліотеці в Ню Йорку відкрито Шевченківську Виставку

Ню Йорк. — Місцева Публічна Бібліотека, одна з найбільших того роду інституцій в світі, відкрила 1-го березня окрему виставку, присвячену Тарасові Шевченкові в сторіччя його смерти. Виставку влаштовано заходами управи Славістичного Відділу при допомозі українських працівників цього департаменту, зокрема ред. Романа Ільницького, та при співпраці деяких громадян, головно мистця Святослава Гординського. Влаштована ця виставка на коридорах другого поверху при Славістичному Відділі Бібліотеки, де звичайно відбуваються такі виставки. На виставці показані вартісні зразки видань Шевченкових творів, також у чужих перекладах, портрети Шевченка, репродукції Шевченкових образів та образи з життя Шевченка, мапа міст і місцевостей, в яких Шевченко по волі і неволі перебував та подібне. Виставлені експонати походять частинно з самої Бібліотеки, а частинно з приватних колекцій, зокрема С. Гординського. Виставка триватиме протягом березня.

Д-Р ВОЛ. ПЕТРИШИН ДОПОВІДАТИМЕ В НЮЙОРКСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Ню Йорк. — З Ню-йоркського університету інформують, що там в Інституті математичних наук доповідатиме в найближчий вівторок, 7-го березня, молодий український науковець д-р Володимир Петришин з Колумбійського університету і Сити коледжу. Доповідь відбудеться о год. 10:30 перед полуднем і її темою буде: „Прямі й ітеративні методи при розв'язуванні операторних рівнянь в просторах Гільберта".

„Пошесть" перестуди в „Свободі" перешкодила у випуску „Українського Тижневика"

Справжня пошесть перестуди, що впродовж цього тижня дослівно почетвертувала зокрема друкарський, а частинно адміністраційний, висилковий і навіть редакційний апарат „Свободи", є причиною того, що англомовний „Український Тижневик", який появляється із суботнішим виданням „Свободи", цим разом не появиться. У понеділок, 27-го лютого, не зголосилось до праці, з уваги на перестуду, сім працівників друкарні, між ними і форман друкарні, обидва метрампажі, один друкар і лінотипісти. Такий стан з малими змінами тривав упродовж тижня, при чому одні працівники верталися до праці, а інші хворіли. Тільки з трудом можна було забезпечити безперервний випуск щоденника, але не пощастило з тижневиком, з уваги на перестуду двох англомовних складачів. Уже під кінець тижня ситуація поліпшилася і чергове число Тижневика повинно б появитися нормально, з датою суботи, 11-го березня.

● **Виставка образів** Віктора Цимбала і скульптур Сергія Литвиненка буде відкрита також в найближчі суботи 4 і неділю 5 березня ц. р. в Українському Інституті Америки в Ню Йорку, від год. 1-ої по пол. до 8-ої веч.

● **У „Вістях НТШ"** в 37 числі „Свободи" з минулого вівторка вкралась друкарська помилка, що в звіті з засідання Управи НТШ і розподілу функцій її членів названого п. З. Стефанова, як директора „Військово-Інструкторського Інституту", замість „Військово - історичного Інституту".

ТІТО ВІДВІДУЄ ҐАНУ

Югославський президент Тіто під час розмови з президентом Ґани Кваме Нкрумагом в столиці Ґани Акра. Державні відвідини Тіта в Ґані триватимуть чотири дні.

МОСКВА РОЗБУДОВУЄ ВЕЛИЧЕЗНИЙ АРСЕНАЛ ЗБРОЇ В ПІВНІЧНОМУ ЛЯОСІ

Фонґсаван, Ляос. — Це мале містечко в Північному Ляосі, що раніше було ринком наркотиків, тепер перетворюється у величезний арсенал модерної і наймодернішої зброї, що її комасує тут безперервним постачанням Москва та її сателіти. Сотні і тисячі тонн совєтської зброї і амуніції, включно з танками й артилерією, перевозиться сюди з опанованого комуністами північного В'єтнаму, а разом зі зброєю і амуніцією приїжджають і вишколені Москвою північно - в'єтнамські „техніки". Комуністичну експансію для опанування цілого Ляосу з допомогою війни або політичних маневрів очолює в Ляосі т. зв. невтралістичний уряд, встановлений в імені князя Суванни Фоуми проти правого уряду князя Боуна Оума. Князь Суванна Фоума стає все виразніше на лінію комуністів, здійснюючи їхні політичні напрямні і гасла. Під сучасну пору ляоські комуністи взяли під свою контролю майже цілий північний Ляос, переміняючи його у велетенський табір для підготови збройної аґресії на решту ляоської території. Підтримувана комуністами пропаґанда за мирну розв'язку ситуації в Ляосі і вимога скликання конференції 14-и держав в цій справі розрахована тільки на те, щоб виграти на часі і підготовитися якнайкраще політично і збройно для захоплення цілої країни. Останнім часом відкритих боїв у Ляосі немає. Комуністи припинили свій наступ, закріплюючи за собою здобуті області Ляосу і підготовляючися наполегливо до дальших військових операцій. Князь Суванна Фоума, який в грудні минулого року втік був до Камбоджи, вернувся тепер до Ляосу і відвідує зайняті комуністами провінції. Під час своєї поїздки користується він літаком, переданим йому до диспозиції совєтським амбасадором до Ляосу і Камбоджи.

Гаммершилд вимагає 25,000 війська і $135 мільйонів на місію ОН в Конґо

Об'єднані Нації. — Генеральний секретар Об'єднаних Націй Даґ Гаммершилд приготовив звідомлення про ситуацію в Конґо на Генеральну Асамблею, що збереться в найближчий вівторок 7 березня ц. р. і, між іншим, домагався там, щоб членські держави ОН зголосили свої експедиційні формації до міжнародного війська в Конґо, щоб доповнити його до числа 25.000 вояків і щоб склали $135 мільйонів на потрібні там операції. Після того, як Марокко, З'єдинена Арабська Республіка і Індонезія відкликали з Марокка свої війська, міжнародне військо скорчилось до круґло 14.000. Тунісія обіцяла додаткових 600 вояків й Індія ще обмірковує можливість вислання туди повної бойової одиниці. Тим часом в Конґо сталась нова внутрішньо-громадська масакра: на тлі рухів конґолійських військ в провінції Касай з її столицею Люлюабурґ конґолійські вояки відкрили вогонь до юрби цивільних конґолійців і вбили 44 особи. Ця стрілянина вийшла ніби у відплату за вбивство юрбою конґолійців трьох конґолійських вояків з ворожого племени. Знову між центральним урядом Конґа президента Касавубу і прем'єра Ілео та керівництвом місії ОН дальше погіршились відносини. Настрої в широких масах конґолійців погіршуються у відношенні до Об'єднаних Націй та міжнародного війська, а так званих інцидентів з нападами на вояків ОН, роззброювання і побивання — щораз частіші.

Французький полковник хоче стати комендантом війська в Катанзі, в Конґо

Леопольдвіль. — Велике схвилювання серед комунофільських кол в Конґо викликало прибуття до столиці провінції Катанґи Елізабетвілю, французького полковника парашутистів Рожера Трінквіє, як кандидата на реорганізатора й команданта 5.000-го війська катанґського президента Мойсе Чомбе. Коли 4-го лютого ц. р. полк. Трінквіє проголосив свій замір прийняти запрошення від конґолійсько-катанґських властей, то французький уряд робив йому трудноці з видачею візи, припускаючи слушно, що воно викличе атаки проти Франції збоку комуністичних демагогів. Але полк. Трінквіє не є вже в активній військовій службі, а на емеритурі і настояв на тому, що йому видано візу. Його звербував на службу катанґський міністер фінансів Жан Баптіст Кібве, що недавно їздив до Парижу, але він зробив це — як твердять газети — буцім-то без відома катанґського президента Мойсе Чомбе. Чомби заявив, що всі члени його уряду вважають приявність французького полковника „небажаною". Водночас поширилась в столиці Конґа вістка, що генеральний секретар ОН Гаммершилд відкличе свого репрезентанта в Конґо, індійця Рашвара Даяла, який викликав проти себе гостру опозицію збоку конґолійського президента Касавубу, та що наступником Даяла буде італієць Пієр Паскаль Спінеллі, теперішній голова відділу Об'єднаних Націй в Женеві.

● **Попередній президент** Айзенгавер, який відпочиває в Каліфорнії, відвідав бейзболову лосанджелеську дружину під час її тренінґових вправ і пригадував, як то він колись в молодих роках грав у бейзбол і навіть допоміг був виграти кілька гор. 34-річний грач Едді Йост на запит Айзенгавера сказав, що „вже не може так швидко рухатися на грищі, як це робив давніше", на що Айзенгавер відповів, що „з ним така сама історія".

СТІВЕНСОН ПЕРЕСТЕРІГАЄ МОСКВУ НЕ ПРОВОКУВАТИ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

НЮ ЙОРК. — Адлі Стівенсон амбасадор ЗДА при Об'єднаних Націях, перестеріг Совєтський Союз, щоб не повторював у Конґо історії із Балканом, що став був причиною першої світової війни. Адлі Стівенсон звернув увагу на неписаний закон історії, за яким найнебезпечнішим періодом є провал будь-якої імперії: твориться пустка, яку хочуть виповнити суперницькі імперіялізми, які з черги у своєму зударі спричиняють вибух великої війни. Стівенсон порівняв кінець оттоманської держави на Балканах з кінцем колоніялізму в Африці, а малу Сербію з Конґо. Куля, що вбила Франца Фердинанда, стала безпосереднім поштовхом до вибуху першої світової війни, яка насправді була вислідом ривалізації на Балканах між Росією і Австро-Угорщиною, а вбивство Люмумби дає нині притоку до небезпечного розгнуздування пристрастей і підсилювання міжнародного конфлікту довкола Конґа. Впливи колишньої Австро-Угорщини на Балканах порівняв Стівенсон із бельгійсько-французькими та подекуди американськими впливами в Конґо. Стівенсон рішуче висловився проти підривання Совєтами престижу Об'єднаних Націй та самої установи Об'єднаних Націй, які нині становлять єдину ґарантію проти хаосу в Конґо і війни внаслідку намагання Совєтського Союзу виповнити собою „пустку", що настала в Конґо. Стівенсон з притиском заапелював до Москви визбутися своїх надмірних амбіцій. Є закони історії більш неминучі, як закони, проголошені Марксом і Леніном. „Подумайте двічі перед кожною вашою інтервенцією". „Не саботуйте одинокої інституції, яка подає альтернативу до імперіялізму. Не споглядайте назад до лих, що їх людство одідичило внаслідку правління насильства, а споглядайте вперед на світ, в якому Об'єднані Нації можуть стати форумом для зберігання миру" — закінчив Стівенсон свою промову, в якій строго боронив принципу, щоб дозволити спокійно самим конґолійцям, і самим африканцям, вирішувати свою долю без еґоїстичних зовнішніх великодержавницьких інтересів. Стівенсон промовляв в минулий четвер 2-го березня на бенкеті в Валдорф-Асторії у Ню Йорку, що його видано в його честь.

Гарриман нараджується з західньо-европейськими державними мужами

Париж. — Аверелл Гарриман, колишній американський амбасадор у Москві й колишній нюйоркський губернатор, призначений през. Кеннеді на „похідного амбасадора" із спеціяльними місіями, прилетів із похорону марокканського короля Мохаммеда V до Парижу на наради з президентом Франції де Ґолем та американськими представниками при НАТО. За газетними твердженнями, Гарриман зацікавлений головно в тому, щоб знайти спільну позицію для ЗДА і Франції у справах Ляосу, Конґа і НАТО. З Парижу Гарриман поїде до Бонну і Риму, після чого, в поворотній дорозі до ЗДА, знову поступить на 2-3 дні до Лондону для дальшої серії розмов з англійськими державними мужами. Гарриман має у Парижі, між іншим, устійнити дату побачення президента Кеннеді з де Ґолем. Не є виключене, що в отих розмовах Гарримана з західньо-европейськими державними мужами вирине ідея відбути західню конференцію „на вершинах", незалежно від двосторонніх нарад през. Кеннеді з окремими лідерами. В столиці Марокка Рабаті, новий марокканський король Гассан II передав на пращанні з Гарриманом бажання щастя і успіхів президентові Кеннеді та запрошення Президента до Марокка у догідний для Президента час.

Японія поділена в поглядах на вислання війська до Конґа

Токіо. — Д-р Кото Матсудайро амбасадор Японії при ОН, склав публічну заяву, в якій поручає вислати до Конґа японський військовий експедиційний корпус під прапорами Об'єднаних Націй, щоби активно допомогти Обєднаним Націям виконати їх тамошню місію. Ця заява викликала бурю в японському громадянстві. Особливо обурились соціялісти, пацифісти й усі прокомуністичні підголоски, які покликались на конституційну заборону вживати збройну силу для власної війни чи для вирішування спорів між іншими народами. На цій конституційній основі постав наче неписаний закон японської закордонної політики — не висилати японських збройних сил поза межі рідного краю та дивитись на них тільки, як на засіб самооборони. Однак водночас приналежність Японії до Об'єднаних Націй та до прозахіднього світу внаслідку союзу з ЗДА накладає на Японію моральний обов'язок солідаризуватись з акціями по лінії політики Генерального Секретаріяту ОН, підтримуваної Америкою. Цей конфлікт моральних і правних зобов'язань та політичних інтересів став причиною теперішньої палкої публічної дискусії в японському громадянстві.

У СВІТІ

● **Західньо - німецькі** соціялістичні лідери Фріц Ерлер і д-р Карльо Шмід, які вернулись з Америки, заявили німецьким журналістам, що вони ствердили в Америці зріст антинімецьких настроїв. Вони подали такі причини: малювання свастик провокаторами на домах, перебування численних нацистів на видатних постах в Західній Німеччині, шукання баз для західньо-німецького війська в Еспанії та первісна відмова Західньої Німеччини йти назустріч ЗДА в їх труднощах платничого балянсу.

● **В політиці ЗДА супроти Конґа нема** розбіжностей між демократами й республіканцями — заявив колишній амбасадор ЗДА в Об'єднаних Націях за часів Д. Д. Айзенгавера, Генрі Кебот Лодж, який зискав собі за своєї тамошньої служби міжнародну славу. Ладж, промовляючи на бенкеті в Астор готелі в Ню Йорку в користь Американського Червоного Хреста, заявив солідарність з політикою президента Кеннеді в справі Конґа та з виступами теперішнього амбасадора в ОН, Адлі Стівенсона.

● **У столиці Індії, Ню Делі**, жебраннину проголошено протизаконною. 6,700 міських жебраків втекли з міста. Ніхто з них не захотів скористати з державної пропозиції — перейти вишкіл, щоб включитися в заробітню працю. Уряд заапелював через пресу до громадянства, щоб воно відмовлялося давати милостиню жебракам.

● **У Кенії** переможна у виборах муринська партія Африканського національного Союзу вимагає, щоб першим прем'єром автономного уряду став Йомо Кеньята, один з головних ватажків терористично - революційного руху „мав-мав". Кеньята все ще перебуває у в'язниці. Англійський губернатор заявив через радіо, що він шанує вислід виборів, але Кеньяти з в'язниці не звільнять.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Завжди на потребу

Уже ввійшло в американську традицію, що кожного року на початку березня Президент започатковує кампанію збірки фондів на цілі Американського Червоного Хреста. Так сталося й цього року, коли 1-го березня президент Джан Ф. Кеннеді зі свого бюра в Білому Домі звернувся через радіо і телевізію до народу із закликом складати пожертви на цілі Червоного Хреста.

Навряд чи є в світі інша установа, що була б так універсально відома і що викликувала б стільки найблагородніших почувань, як організація Червоного Хреста. В Америці Червоний Хрест часто називають „найближчим сусідом кожного". Бо й справді, саме тоді, як людина найбільше потребує моральної чи матеріяльної підтримки в своєму особистому чи стихійному, національному нещасті, до неї приходить, наче добра фея, Червоний Хрест. Заслуги цієї гуманітарної організації надзвичайно великі. Потрібно людину забрати до лікарні, потрібно відшукати пропавшого, дати кров недужому, рятувати людей від пошести, допомогти потерпілим від повені, пожежі чи іншого нещастя, не кажучи вже про такі катаклізми, як війни, — всюди там з'являються завжди готові до жертвенної допомоги каретка, літак, корабель чи й цілі транспорти з так добре відомою всім відзнакою червоного хреста, всюди з'являються люди з цими відзнаками, несучи з собою полегшу, рятунок і надію.

Звичайні і надзвичайні збіркові кампанії у нас завжди на порядку дня. В цьому березні українська спільнота в Америці починає і переводить найбільшу в своїй історії збірку фондів на будову пам'ятника Тарасові Шевченкові. Але ніщо не може й не повинно послабити нашої жертвенности на цілі Червоного Хреста, на цілі тієї організації, що завжди є в потребі, бо завжди є в потребі люди, для яких Червоний Хрест може бути єдиним рятунком, єдиною надією. Ми не знаємо ні дня, ні години, коли між тими людьми може опинитись кожний з нас.

Тож при всіх наших турботах пам'ятаймо про Червоний Хрест і щедро жертвуймо на його шляхетні цілі.

Цікавий експеримент

Проголошене президентом Кеннеді 1-го березня ц. р. створення „Корпусу миру" є, безумовно, дуже похвальним ділом, але покищо є воно тільки експериментом, який перебуває у своїй початковій стадії. Зрештою, і сам Президент виразно підкреслив у своєму зверненні до Конґресу, що виконний розпорядок про творення „Корпусу миру" він підписав „на тимчасовій пробній базі", і щойно приготовляється закон, на основі якого „Корпус миру" мав би стати постійною установою.

Про „Корпус миру" говорив Дж. Ф. Кеннеді ще під час своєї виборчої кампанії. Цю ідею, як твердять газети, піддав йому його шваґер, промисловець і суспільний діяч в Шикаго, Р. Сарджент Шрайвер, який уже від січня пробує популяризувати цю ідею на шикаґівському ґрунті. Завданням „Корпусу миру" має бути допомога культурно й економічно відсталим країнам у практичних зусиллях поліпшити їх стан. Таким чином „Корпус миру" має складатися виключно з досвідчених чоловіків і жінок, які в країнах, що цього собі забажають, працюватимуть в системі шкільництва, навчатимуть тубільців новітніх метод хліборобства, братимуть участь в будівництві промислових закладів, у боротьбі проти заразних хворіб і виконуватимуть інші конструктивні діла. „Корпус миру" має постати на добровільній базі, при чому кандидатів перестерігається, що така служба сполучена з самопожертвою: за свою працю діставатимуть вони лише засоби для скромного прожитку на рівні місцевого населення, лікарську опіку і кількатижневу грошову допомогу після закінчення своєї служби за кордоном і повороту до ЗДА. Усіх кандидатів строго перевірюватимуть щодо стану їх здоров'я, політичних поглядів та моралі. Їм заборонено вести будь-яку релігійно - місіонарську роботу, а Центральна Інформаційна Агенція запевнила, що нікого з них не вербуватиме для розвідчих місій. Кожний член „Корпусу миру" перейде вишкіл, що триватиме кілька тижнів чи кілька місяців. В програмі вишколу буде також вивчення мови й культури країн, куди будуть призначені кандидати. Президент певний, що до кінця цього року „Корпус миру" матиме вже 500 — 1.000 осіб, а в найближчому році це число зросте до кількох тисяч. Охочих нібито в Америці є більше, як їх можна буде використати. Найбільшим резервуаром кандидатів до „Корпусу миру" будуть високі школи, але від кандидатів не вимагатимуть закінчення високошкільних студій. Допоміжними в організації та в фінансуванні „Корпусу миру" мають бути приватні агенції, закордонні програми коледжів і університетів, програми діяння різних міжнародних агенцій і уряду. Перші фонди на реалізацію цього пляну дасть держава із невидаткованих минулорічних сум.

Як у практиці виглядатиме цей експеримент — це щойно музика майбутнього. Покищо ведуться переговори з різними відсталими країнами щодо вислання їм місій „Корпусу миру". Бразилія, Кольомбія, Нігерія, Пакістан і Філіппіни нібито вже виявили бажання мати у себе такі допомогові дружини праці. Найбільшою користю для ЗДА з цього експерименту, якщо він розгорнеться в багатотисячну армію фахових робітників для мирових цілей по різних країнах світу, буде те, що Америка дістане дійсних знавців відносин у тих країнах, великий кадр людей із знанням мови, історії й культури багатьох народів. В такий спосіб затісняться зв'язки Америки з іншими країнами і зросте американський престиж.

Наші приятелі і вороги

Немає жадного сумніву, що американський нарід, як цілість, є приятелем українського народу і його змагань до волі й незалежности. Це цілком природнє. Нарід бо, що в своїй історії сам мусів вести затяжну боротьбу за волю і незалежність, що своїми волелюбними ідеалами став смолоскипом надії для всіх поневолених і переслідуваних, не може не мати симпатій і зрозуміння для тих, що, як і він, понад усе цінять і прагнуть волі.

Проте, є між нашими співгромадянами цієї великої країни одиниці й групи, що, повними пригорщами користаючи з благодатей американської волі, нехтують Лінкольнову засаду, який так само не хотів бути поневолювачем, як не хотів бути й рабом. Мова, очевидно, про деякі групи імігрантів, зокрема російських, що, втікши від соціяльної неволі, не позбулись балясту й традицій національних поневолювачів і в умовинах американської волі завзято проповідують і обстоюють рабство народів, поневолених їхньою колишньою батьківщиною. Що більше, в обороні такого національного рабства вони творять одностайно - суцільний фронт із диктаторами та поневолювачами в Москві.

Упродовж останніх днів на сторінках „Свободи" зареєстровано ряд активних виступів деяких російських еміґрантів проти українських заходів скерованих на допомогу визвольним змаганням України. Їхня активність зосереджується тепер передусім на виступах проти Тижня Поневолених Націй, проти запланованої побудови пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні і, нарешті, проти заходів, щоб поштовий уряд випустив в серії „чемпіонів волі" марку з портретом Шевченка. У цьому відношенні вони виконують ролю справжньої шостої колони, сприяючи в Америці тій самій антиукраїнській акції, що її ззовні ведуть московські диктатори-рабовласники.

Очевидно, що наша спільнота не може безчинно приглядатися до всіх тих затій червоних і білих російських ворогів волі. Але, відбиваючи їхні напади, ми повинні докладати тим більших зусиль, щоб постійно поширювати круг наших свідомих американських приятелів. Влаштовувані в цьому Шевченківському році на вищому культурному рівні Шевченківські імпрези дають одну з багатьох нагод для такої імпрези.

РИЛЬСЬКИЙ І МОСКОВСЬКІ ШОВІНІСТИ

На жаль, не маємо в руках всіх чисел московської „Літературної Газети", в якій спалахнула була коротка полеміка між українським поетом Максимом Рильським і відомим російським письменником старої генерації Константином Паустовським. Але саме тому, що пригадує ця полеміка подібну виміну „ударів шпагою" в 20-их роках поміж Миколою Хвильовим і Федором Гладковим, також російським письменником і з тих самих причин — застановимось докладніше на відповіді Паустовського, надрукованій в „Літературній Газеті" з 3-го листопада.

Свого довгого листа, адресованого Максимові Рильському, починає Паустовський широким ліричним вступом, у якому пригадує минулі роки „нашої дружби", береги Дніпра, спільну риболовлю, симпатичних українських дідів, які народилися ще за царя Александра II, колгоспниць („майже всі вони видавалися мені красунями"), дискусії про те, які вірші треба читати коханій дівчині і — перші дні війни в Києві, коли „ми прощалися по-братерськи"..

Що ж стало за причину розламу довголітньої дружби поміж цими двома старими, заслуженими в СССР діячами, письменниками - лавреатами — українським і російським? На це посередню відповідь дає сам же таки Паустовський. Ось декілька уривків з його листа до Рильського в перекладі з російського:

„... Ви натякаєте на спільність моїх думок з царською цензурою. Ось, мовляв, Паустовський користується тим самим правописом, яким змушувала друкувати українські книжки царська цензура... „Гоп, куме, не журись, туди-сюди повернись!". Така пісня є, не я її видумав, і нічого в ній немає поганого. Тому Ваше утотожнювання мене з озлобленим турґенєвським Пігасовим, винахідником пресловутого „грає, грає воропає" — брутальне і обурливе. ... Простежте за перебігом Вашої думки. Вона — зовсім абсурдна. Я пишу, що петлюрівці були подібні до гайдамаків із старих п'єс в театрі Саксаганського. Значить (такий висновок Ви робите), я валю Саксаганського на одну купу з оскаженілими людоненависниками, п'яними петлюрівськими молодчиками. І тим самим ображаю діячів української культури..."

І ще один уривок з листа Паустовського, де старається він відбити закид Рильського в зневажанні ним української мови:

„... В часах Петлюри газети на Україні почали друкувати так званою галицькою мовою. В кожному разі, її тоді так називали. Вона була складна, тяжка, немилозвучна, включала багато чужих слів. Звичайно, я не міг полюбити ту мову. Я ввесь ще жив під поетичною владою народної мови — тієї, якою писав Тарас Шевченко..."

Свого листа закінчує Паустовський словами:

„Все це дуже сумне, Максиме Тадейовичу. Замість живої виміни думок, як це й мало б бути між письменниками, Ви вирішили посварити мене з українськими читачами. Мені здається, що це Вам не вдасться".

Усіх закидів і арґументів Максима Рильського ми не знаємо. Але вже з відповіді Паустовського видно, як обережно, з яких далеких і забезпечених „генеральною лінією" позицій виступає Рильський проти великодержавницьких, шовіністичних вихваток російського майже-клясика. Йому, майже - клясикові, вільно цитувати українські твори горесланою „ярижкою", що від 1917-го року пішла була в непам'ять. Він саркастично про себе посміхаючись, доказує, що „нічого поганого немає" в пісні „туди - сюди повернись", хоч напевно знає, що, поруч з „самоперами", що їх придумували свого часу одеські українолюжери, завжди була ця пісенька „арґументом" в руках москалів, коли намагалися вони осмішувати, плюгавити українську культуру, представляти її, як убогу, провінціяльну „малоросійську культуру" баб-молочниць і „хвершалів" із незакінченою початковою освітою.

Обвішаний всіма совєтськими охоронними амулетами, Рильський пробує виступити в обороні Саксаганського. Ще б пак, московський шовініст нападає корифея українського театру! Але ця „оборона" виглядає так, що... разом з московським шовіністом кидається він проти „оскаженілих людоненависників, петлюрівських молодчиків". І тому, замість оборони Саксаганського і створеного ним українського театру, виходить — пшик. Виходить отой самісінький „пшик", яким завжди закінчуються полемічні виступи українських підсовєтських письменників, літературознавців і мовознавців в обороні прав української мови і літератури — з позицій, з яких дозволяє їм виступати Москва. Хоч інколи і на цих офіційно дозволених позиціях мусять вони іноді раптом замовкати, коли почують всевладне „зась", — звичайно, у московському перекладі цього слова.

І наостанку — „галицька мова" і „мова Шевченка", ширококзнаний арґумент чи не з часів ще Валуєва, який свідчить про те, що не тільки на еміґрації в російських ідейно трухлілих середовищах, але й в Совєтському Союзі в протиукраїнському арсеналі єдинонеділимців і шовіністів тримають напоготові ті самі „важкі гармати". Але на неуцтво, коли воно усвідомлене — ліків нема.

До „Шевченкової мови" апелювали в Києві московські чорносотенці в 1918 році, коли спотиньга кусали за ноги оборонців української волі і незалежности. Це вони, ті самі чорносотенці, але вже в совєтській подобі, під час українізації рішуче відмовлялися вивчати мову країни, яка годувала їх своїм хлібом — тому, що вона, та мова — „галицька". І ось тепер знову проти тієї ж „галицької мови" виступає один з найчільніших російських письменників, — Константин Паустовський, — „співець соціялістичного будівництва і дружби народів", роджений у Москві, а вигодуваний в Києві українським хлібом. Виступає тому, що — так само, як дореволюційні чорносотенні зубри з їх „нє било і нє будєт", як пореволюційні червоносотенці, що в усьому українському добачають „буржуазний націоналізм", як і закордонні єдинонеділимці, що мріють про матушку Росію від Владивостоку до Парижу — любить Малоросію і „мову Шевченка", але ненавидить Україну і мову її народу, яку підніс на нові висоти геніяльний Кобзар. Цю ненависть Паустовський і всі такі, як він, мусить лицемірно приховувати, бо ж все таки як-не-як...

В. С-ко

ПО ДОРОЗІ ДО ЗАМИРЕННЯ

Париж. — Після плебісциту в справі Альжиру, що відбувся 8-го січня ц. р., французький уряд, спираючись на ясно висловлену волю людности, веде політику в напрямі до замирення в Північній Африці. Як ми вже зазначали в попередніх дописах, президент де Голь мусів поспішати, щоб не змарнувати сприятливого моменту. Події в Конго, поява совєтського президента Брежнєва в Африці, в колишніх колоніях Франції, як Ґвінея і Марокко, — все це свідчить, що Москва хоче знайти в Африці ґрунт для своєї пропаганди і політичного впливу. Дійсно, уряд Франції вирішив договоритися з представниками Альжиру, що звуть себе „екзильним урядом" і перебувають у Тунісії. В цих переговорах виступає як посередник уряд Тунісії на чолі з президентом Бурґібою.

Шлях до порозуміння нелегкий для обох сторін. Головна трудність в тому, що в Альжирі є значна французька меншість, яка займає панівне становище в тій країні. У Франції вже помирилися з неминучістю визнати незалежність Альжиру, але на певних умовах. Частина місцевої мусульманської людности в Альжирі перебуває в непевності щодо своєї будучности в незалежній Альжирській республіці: це так звані коляборанти Франції, що з різних причин помагали французам у боротьбі проти Фронту Національного Визволення; багато пролилося крови, часто крови невинної, в шестилітній війні, і в людях накипів гнів, бажання помсти за кривди. Примара „Бартоломеївської ночі" тяжить над думками багатьох людей в Альжирі і Франції.

Як уникнути цієї катастрофи, що загрожує і французам в Альжирі і частині самих альжирців? Між різними проєктами, недавно цікаву думку подав колишній прем'єр Франції Ґі Молле. Він уважає, що для спокійного переходу влади з рук французької меншости до рук мусульманської більшости треба створити певні гарантії. Він уважає, що після формального визнання незалежности Альжиру, потрібна буде присутність французького війська в цій країні на деякий час. Ґі Молле зазначає, що тимчасова присутність французької армії потрібна буде також для провідників Фронту Національного Визволення, щоб уникнути кривавих розправ між самими мусульманами. Дійсно, голова альжирських повстанців Ферґат Аббас не вимагає негайного виводу французького війська з Альжиру, а тільки, щоб воно не перешкоджало вільним виборам. Ґі Молле уважає, що французька армія і військо визволення Альжиру мали б разом забезпечувати порядок в країні під час виборів. Після відступу французької армії її місце зайняло б військо незалежного Альжиру.

В Альжирі будуть, безперечно, також інші труднощі. після визнання його незалежности. Національне визволення мусить принести масам мусульманської людности також соціяльні реформи, в першу чергу реформу аґрарну. Три чверти земель, придатних для хліборобства й садівництва, належать 375 великим власникам - европейцям і мусульманам. Маса альжирська — це безземельні або малоземельні селяни, що живуть у великій біді. Країні потрібні будуть капітали, в першу чергу французькі, для господарського розвитку. Очевидно, французька меншість, як потрібний елемент в Альжирі зостанеться і буде мати в змінених обставинах свою автономію. Найтруднішим буде переходовий момент — зміни влади, коли треба буде забезпечити порядок і спокій.

У зв'язку з цим дехто вносить пропозицію: створити групу держав — европейських і африканських, які в момент переходу влади в Альжирі до рук більшости прислали б своє військо й поліцію для забезпечення порядку. Французи рішуче ставляться проти того, щоб мир і порядок в Альжирі забезпечувала організація Об'єднаних Націй, бо в такім разі там появилися б також сили комуністичних держав. Але демократичні країни Европи й Африки могли б бути гарантами нормальної зміни влади і спокійного дальшого державного будівництва Альжиру. Співжиття різних національних груп в одній державі можливе, як показує приклад Кипру та Либану. В Альжирі багато залежатиме від провідників екзильного уряду, що перебуває тепер у Тунісії. Для них добрим порадником і посередником у переговорах з Францією буде Бурґіба, найвизначніший серед арабських політиків прихильник західньої орієнтації.

Viator

АМЕРИКАНСЬКІ ІНВЕСТИЦІЇ В СВІТІ

В економічних колах відбуваються дебати над питанням відпливу американських долярів за кордон, внаслідок чого деякі чужі країни мають уже стільки американської валюти, що можуть купувати в ЗДА золото.

Доляри відходять поза межі цієї країни внаслідок кількох причин, серед яких найважливішими є такі: 1) Уряд видає великі суми на допомогу закордонові і на утримання своїх військ в чужих країнах, щоб обороняти їх проти комуністичної аґресії; 2) американські туристи кожного року вивозять за кордон понад більйон долярів; 3) приватні фірми вкладають в чужих країнах величезні суми, які становлять уже $29.7 більйона.

Уряд президента Кеннеді старається припинити відплив долярів і вже має готові пляни дії щодо перших двох вгорі зазначених причин. Але не легко усунути третю причину відпливу долярів, бо справа інвестицій, — це вже складна проблема: промислові інвестиції спричиняють не тільки відплив долярів за кордон, але й стягають доляри до ЗДА з інших держав.

Як згадано вище, сума всіх американських інвестицій в цілому світі в 1959 році становила $29.7 більйона. Найбільше американських грошей було в Канаді, — $10.2 більйона. В державах Латинської Америки американські фірми мають інвестицій на $9 більйонів, в країнах Західньої Европи — на $5.3 більйона, на Середньому Сході та в Африці — на $2 більйони і в інших державах — на $3.2 більйона.

В які промисли інвестовано ці суми?

Найбільше грошей вкладено в нафтовий промисл — $10.4 більйона; на другому місці стоять різні фабрики — $9.7 більйона; на третьому копальні — $2.9 більйона; на четвертому — підприємства громадського користування (електрівні і т. п.) — $2.4 більйона; в різні інші підприємства вкладено — $4.3 більйона.

Економісти стверджують, що в останніх чотирьох роках загальна сума інвестицій збільшилася особливо в европейських країнах. Кореспондент „Ню Йорк Таймсу", Едвін Л. Дейл, говорить навіть про „інвазію" американських капіталів в Европі, бо, мовляв, в останніх роках 400 американських фірм відкрили там свої філії, щоб платити менші податки та розвивати свою продукцію з більшими прибутками.

У цій справі ведуться дискусії, в яких деколи бувають більше „гарячі", як спокійного вияснення. В цих дискусіях виринають твердження, що подібного роду інвестиції поменшують заробітні можливості в ЗДА, спричиняють дефіцит в платничому балянсі з закордонними країнами і порушують „незалежність" економіки деяких країн.

Але треба об'єктивно подивитися на цю важливу проблему.

Американські філії великих промислових компаній існують в европейських державах не віднині. Фабрики таких фірм, як Дженерал Моторс, Форд, Ґуд'їр, Інтернешенел Бизнес Машін, Джерзі Стендард і Соконі постали там уже в перших роках після світової війни. Але в останніх роках ці фірми значно побільшили свої інвестиції в Европі, і сотки інших фірм позасновували там свої філії. В 1960 році всі ті підприємства інвестували в Европі $580 мільйонів, що становить лише 5% від сум, виданих на цю ціль в ЗДА.

Американські фірми відкривають свої філії в Европі для того, щоб наблизитися до ринку, який має більші запотребування, як ринок у ЗДА. Це відноситься, головним чином, до повоєнних років, коли відбудовувалася зруйнована війною Европа. Вироби американських фірм в Европі продаються таки в европейських країнах. В 1957-му році американські фірми випродукували там товарів на $11 більйонів, з чого вивезли до ЗДА лише на $195 мільйонів. Але за те ті американські фірми закупили в Европі в тому ж 1957 році різного фабричного влаштування на $400 млн.

Створення Европейського Спільного Ринку, який охоплює 160 мільйонів споживачів і на якому скасовано або обмежено мито на імпортовані товари, ще більше заохотило американців до інвестицій в тій частину світу.

Та все ж таки всі американські фірми в Европі, взяті разом, становлять лише незначну частину господарства европейських держав, і тільки в Англії вони грають велику ролю, де Дженерал Моторс і Форд мають у своїх руках половину автомобільної промисловости.

Чи уряд ЗДА, стримуючи відплив американських долярів, мусить обмежувати промислові інвестиції закордоном?

Тут треба пригадати, що ті доляри, які відпливають у формі інвестицій, вертаються у вигляді заплати за куплені в ЗДА машини та іншого фабричного влаштування і у вигляді дивіденд. З інвестицій в цілому світі прибуває до ЗДА річно коло $2.2 більйона дивіденд, що є більше, як річний відплив капіталів. Таке відношення дивіденд до кожнорічних інвестицій в Европі, за винятком 1957-го року, коли інвестиції перевищували суму дивіденд.

Щоправда, закладання філій американських фірм закордоном зменшує можливості заробітків американських робітників. Але можна сміливо твердити, що ці фірми не могли б вивезти із ЗДА до Европи стільки товарів, скільки вони можуть випродукувати і продати на місці.

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК (ВУАН)

ШЕВЧЕНКО

Річник 8/9

(8)

Марко Антонович

ВІРШ ШЕВЧЕНКА „МІЙ БОЖЕ МИЛИЙ..."

У додатках до так званого „Академічного видання" поезій Шевченка[1]) подано короткий вірш, чи вірніше уривок Шевченкового твору, якого вперше опублікував Ф. К. Вовк у редаґованому ним „Кобзарі" (Женева 1878). Цей короткий уривок звучить так:

„Мій Боже милий, знову лихо!..
Було так любо, було тихо;
Ми заходились розкувать
Своїм невольникам кайдани, —
Аж гульк!.. І знову потекла,
Мужицька кров!.. Кати вінчані,
Мов пси голодні за маслак,
Гризуться знову..."

У примітках до Академічного видання (стор. 468) сказано, що „змістом своїм ця поезія говорить ніби про війну 1854 - 1855 рр." Мабуть, у зв'язку з тим віршем і датується в згаданому виданні: Новопетровський форт, 1853 - 1854. У виданні Кобзаря за ред. Д. Дорошенка[2]) поставлено після дати знак запитання, а в примітці до цього вірша (стор. 224) сказано таке:

„Коли і де написав Шевченко цей вірш, точно невідомо, але дослідники його творів припускають, що цим віршем Шевченко відгукнувся на вістку про Кримську війну, що вибухла 1853 р. між Росією, з одного боку, і Туреччиною та її союзниками — Англією, Францією і королівством Сардинією, з другого. В уяві поета війна це гризня „катів вінчаних" — царів між собою".

Цю саму думку далі розвиває Л. Т. Білецький у своєму чотиритомовому Кобзарі[3]):

„Тут подається уривок, властиво початок поезії, яку почав був Шевченко писати в Новопетровській фортеці невідомо якого року. Зміст його безперечно зв'язаний з Кримською війною 1853 - 1856 рр. Про цю війну... згадує Шевченко в своїх листах до Осипова, Бр. Залеського й ін., як також писали Шевченкові Я. Кухаренко й інші. Так само про севастопільські події згадує поет у своїй повісті „Прогулька з приємністю і не без моралі"... найправдоподібніше, цей уривок був написаний під час Кримської війни або скоро після неї".

Дійсно, ми не знаємо точно ні дати, ні місця написання цієї поезії, а автограф її десь загубився. Чи міг справді Шевченко написати цього вірша в Новопетровській фортеці під час загостреного надзору над невольником?

Виключати можливості писання віршів Шевченком у ті часи ми не маємо підстав. Сам Шевченко про це пише в своєму Журналі від 1 липня 1857: „я сочинял стихи, за которые мне никто ни гроша не заплатил и которые наконец лишили меня свободы, и которые несмотря на всемогущее безчеловечное запрещение я все таки втихомолку кропаю[4])".

Так само не можна виключати можливість, хоч вона й неправдоподібна, що цей вірш таки присвячений подіям Кримської війни. Вказівки Л. Т. Білецького на відомості про ту війну треба було б поширити зокрема згадками самого Шевченка (Журнал, запис від 8 жовтня і 12 листопада 1857, стор. 114 і 125), вірш „Слава" від 9 лютого 1858 (акад. вид. стор. 304).

Чи ж маємо ми можливість точніше визначити час і місце написання Шевченком згаданого вірша?

Дата й місце у дотеперішніх виданнях викликають поважні сумніви, як щодо форми, так і щодо змісту. Формальна сторінка Шевченкової поезії вивчена, на жаль, дуже мало, і в цій галузі ми мусимо обмежитися лише декількома даними.

Коли прийняти факт, що Шевченко написав обговорюваного вірша у 1853 - 1854 рр., чи навіть в одному з двох наступних років, то тоді цей вірш стояв би саме посередині між його „Невольничою Музою", віршами періоду 1847-1850, і „Віршами після заслання" (1857 - 61). Обидві групи Шевченкових віршів уже на перший погляд дуже різняться і змістом, і навіть деякими поетичними образами та іншими мистецькими засобам. Ще твір „Москалева криниця", написаний уже після семилітньої перерви, ближче стоїть до творів періоду 1847 - 50, ніж до пізніших творів Шевченка. Цей факт можна пояснити тим, що „Москалеву криницю" Шевченко лише переробив з першої редакції (1847 року). Вирішальний вплив на Шевченка мало товариство, в якому він їхав Волгою з Астрахані до Нижнього Новгороду. Цей вплив що позначився на пізнішій Шевченковій поезії, ми можемо уже добре прослідити на підставі його записів у Журналі[5]).

[1]) Т. Шевченко, Поезія том II. Під редакцією Акад. С. Єфремова і М. Новицького. Українська Академія Наук. Історично-Літературне Товариство. Вид. „Книгоспілка", Київ 1927, стор 419 і 468.

[2]) Тарас Шевченко, Кобзарь 1840-1940, Прага (1940), сторінка 204.

[3]) Тарас Шевченко, Кобзар, Видання УВАН, Том IV, Вінніпеґ, 1954, ст. 499.

[4]) Тарас Шевченко, Повне зібрання творів Тараса Шевченка під загальною редакцією акад. Сергія Єфремова, том IV, ДВУ 1927 р. стр. 31.

[5]) Там таки, стор. 787.

Жалобні Сходини Групи УВАН в Дітройті

Жалобні сходини відбулися 21-го січня в приміщенні Українсько - Америк. Осередку, з приводу смерти проф. Михайла Зинов'євича Левицького, що відійшов у вічність 11 січня в Дітройті.

Сходинами проводив інж. Я. Зубаль, який сповістив присутніх про цю сумну подію і візвав вшанувати пам'ять померлого повстанням з місць і однохвилинною мовчанкою. Він доповідав про життя і наукову діяльність Покійного.

М. З. Левицький народився 21 листопада 1901 р. в селі Доброволичківка на Херсонщині. Високу освіту дістав в Одесі, в Інституті Нар. Освіти, де по закінченні студій залишився працювати науково при катед. фізіології росли, а пізніше на біолочічній станції. Від 1937 р. до часу II-гої світової війни керував катедрою фізіології рослин в Запорізькому Педагогічному Інституті. На еміграції в Німеччині працював в міському ботанічному саді в Марбурзі. По приїзді до Дітройту був одним з основників ГРУПИ УВАН і був увесь час активним в науковому житті Біологічної Секції Групи. В 1953 р. обрано його на наукового співробітника. В тому часі був довголітнім секретарем Групи і виступав з доповідями: доповідь рецензія на працю М. Боровського „Українське місцеве й особове назовництво в інтернаціональній ботанічній термінології"; доповідь рецензія на працю Н. Осадчої - Янати — „Лікарські рослини в народній медицині України"; доповідь „Про власні експерименти над впливом рентґенівського проміння на цукрові буряки" і ін.

При кінці відчитано листи з висловами співчуття, які надійшли від проф. М. Овчинника з Ленсінґу, Миш., і від проф. І. Розгона з Централії, Ілл., та вислови співчуття для Дружини і рідні Покійного від Управи Групи. Переводиться збірка грошей, що її вишлеться до Гол. Управи УВАН на цілі Академії, замість квітів на могилу Покійного.

(яз)

Американські студенти в Клівленді запрошують український хор

Ще не вспіли зовсім затихнути останні акорди колядок у виконанні хору „Дніпро", який під управою Е. О. Садовського виступав на телевізійній передачі, про що вже була згадка на сторінках цього часопису, як неочікувано хор дістав запрошення взяти участь в Понтифікальному Богослуженні, яке відправить клівлендський архиєпископ Гобан, в неділю 19-го лютого о 10-ій годині рано в Катедрі св. Івана при вулицях Супірі-ор і Дев'ятій — схід.

Запрошення прийшло від американського студентського товариства ім. кардинала Нюмана. Відділи цього студентського Т-ва відзначають кожного року день свого патрона окремою імпрезою, яка починається Понтифікальним Богослуженням.

Треба згадати, що український хор виступить вдруге в історії цієї катедри, перший виступ був концерт колядок під час Богослуження в січні 1958 р., також у виконанні і заходами чоловічого хору „Дніпро".

Можна додумуватися, що запрошення на виступ 19-го лютого є результатом успішних раніших виступів хору по американських церквах, університетах, телевізії, і вдалого чергового концерту в листопаді 1960 р., на який були запрошені студенти університетів Клівленду та інші американські гості.

Хоч хорові осталося небагато часу до підготови, бо хор пильно підготовляється до участи у святкуванні 100-ліття Шевченка, надіємося, що, як і в минулому, хор „Дніпро" гідно вив'яжеться з свого завдання, даючи американцям нагоду почути зразки наших гарних музичних творів релігійного характеру.

О. К. М.

Русалчин Вечір у Филаделфії, Па.

Жіноча секція при Відділі ОБВУА у Филаделфії влаштувала 28 січня імпрезу „Русалчин Вечір". В програму входили інсценізація і декорація підводного царства, і декорація Тамари Омелюсік. Хореографічне виконання і головна роля морської королівни — Валя Бережна.

На Україні існує народне повіря, що утоплениці певного часу оживають і заманюють людей своїми чарами у водну безодню. На дні моря, де живуть різні риби і потвори, ожили потопельниці-русалки, і в чарівному танку бавилися безжурно. Раки знайшли потопельника-козака і заалярмували русалок. Молодість козака пробудила в серцях милосердя, і вони просять королівну повернути йому життя. Дотиком королівна оживляє козака і танком манить за собою. Прекрасний образ дає вихід русалок з підводного царства на залю, де їх підхоплюють комбатанти і вальсом починають танцювальний вечір. Молодь СУМА і Юний ОДУМ дали доказ свідомости і зрозуміння важливости цілі вечірки. ОДУМ дав перший раз алегоричний танок, в якому козак в жупані і гуцулка символізували з'єднання двох областей України. На сцені виступила також танцювальна група СУМА під мистецьким проводом п. М. Солтиса і виконала танок Маруся і Веснянки. Їх удалий виступ приняли приявні ентузіястично.

На залі, в перервах, виконала група ОДУМА 4 народні танки. Фаховий провід спочивав у руках Євфрозини і Валі Бережних. І так внуки і правнуки учасників Визвольних Змагань веселили вояцькі серця батьків і свояків, як також усіх присутніх.

На залі уладжено фантову льотерію з сотнею добірних експонатів. Саме устаткування виставки фантів і їх розпродажу спочивали в руках пп. генералової Наталії Стефанів та Марії Марцюк, а допоміжними були і інші пані нашої секції. Обильний безалькогольний буфет був під проводом д-рової Софії Незд, полк. Олени Дяченко, сот. Наталії Гонта і Ніни Матвіїв, при співпраці інших членок Секції.

Гарним доповненням вечора була знаменита оркестра з Честеру під проводом п. Павла Малиновського.

Помагали технічному виконуванню імпрези пп. Дітківський, Євген Рудий і інші члени нашого Відділу ОБВУА.

Все, що діялося на залі, творило милий образ. Сплетені в одну цілість три покоління, а то вояки визвольних наших змагань, а третє покоління—це теперішність, наша молодь ОДУМ, СУМА, та малі діти—це зміна, що приходить на залишувані нами позиції. Перехід русалок зі сцени на залю оповило ентузіязмом публіку. Дух української нації, що все рятує нас у хвилях небезпеки, здавалось, завис над нами. Радувалося серце бувших вояків, побачивши зброю в молодих руках при виконанні Запорізького Герцю. І ми, комбатанти, відчули, що супроти цієї молоді маємо зобов'язання. Ми, загартовані в сотках боїв і досвідчені у борбі за волю України, доложимо всіх старань, щоб дух волі України процвітав у душах нашої молоді, і щоб вона привернула волю нашій Україні.

Комбатант

Над свіжою могилою сл. п. Григорія Чикети

24-го січня помер в Шикаґо бл. п. Григорій Чикета. Він народився 1888 р. в Богатківцях, пов. Підгайці. Гімназію закінчив у Тернополі і студіював право на університеті у Львові. Перша світова війна перервала студії. На початку війни він вступає до УСС і в тій формації брав активну участь в першій світовій війні та в наших визвольних змаганнях. В часі війни організував на Волині українське шкільництво і якийсь час працював там на посаді вчителя. Повернувся додому, по закінченні збройної боротьби за волю українського народу, віддав всю свою працю і все своє знання для культурного і економічного піднесення свого народу. Особливу увагу присвятив Гр. Чикета кооперативній ідеї, в якій бачив економічне і культурне піднесення нашого народу. Працює в кооперативі в Богатківцях і в Повітовому Союзі Кооператив у Тернополі як член Управи аж до другої світової війни. З приходом большевиків на західньо - українські землі перестав працювати в кооперативі й учителював в неповне середній школі в Богатківцях, викладаючи математику в вищих клясах. Під час німецької окупації працював на посаді директора банку в Підгайцях. Своєю скромністю, ввічливістю та культурною поведінкою з'єднав собі симпатію і любов усіх, хто тільки його знав. — Вічна Йому Пам'ять!

І. Сточанський

$80 МІЛЬЙОНІВ НА ДОСЛІДЖЕННЯ СЕРЦЕВИХ НЕДУГ

Ню Йорк. — 28-го лютого закінчився у ЗДА „Місяць серцевих недуг" і Американське Товариство дослідів над серцевими недугами ствердило, що на ці досліди в минулому році видали $80 мільйонів, але проте в цій країні ці недуги спричинили смерть в 1960-му році аж 915,610 осіб, це значить, що майже 55 відсотків смертних випадків сталися від недуг серця. Д-р Говард А. Раск пише з цього приводу, чи виплачується видавати десятки мільйонів долярів на досліди над серцевими недугами, коли малощо не мільйон осіб вмирає кожного року від недуг серця. Щоб зменшити число смертей від серцевих недуг, американці мусять допомагати лікарам. Можуть це зробити тим, що менше будуть споживати товщів, головним чином тваринних товщів. Коло 45 відсотків всіх кальорій мають американці від товщів, а люди в Азії, Африці і Латинській Америці завдячують тільки 15 відсотків кальорій товщам. Крім зменшення товщів і дієти, треба ще виконувати фізичні вправи, головним чином ходити тим особам, що мають сидячу працю. В харчах людини повинно бути стільки нетваринних товщів, щоб вони творили 25 відсотків потрібних кальорій. Обмежувати дієту треба за порадою лікаря.

● Метрополітальна забезпеченева компанія в Ню Йорку стверджує, що в ЗДА кожного року гине коло 18,000 осіб внаслідок самовбивств, на два рази більше як від звичайних вбивств, і 12 разів більше, як в летунських катастрофах. В 1958 році в ЗДА на кожних 100,000 населення було 10.7 самовбивців, в Канаді — 7.5, а в Греції і Ірляндії самовбивців є на кілька разів менше; в Австрії, Західній Німеччині та Японії самовбивств є на половину менші як у ЗДА.

Туристи зможуть привозити з-за кордону товарів лише на суму $100

Вашинґтон. — Президент Кеннеді звернувся до Конґресу з двома проєктами, ціллю яких є зменшити відплив золота за кордон. Уряд предложив законопроєкт, щоб американські туристи могли привозити з-закордону товарів вартости $100, а не $500, як є досі. Уряд предложив Конґресові проєкт звільнити від оподаткування відсотків від тих вартісних паперів, які чужі банки купують у ЗДА. Ціллю того проєкту — заохотити чужі банки купувати вартісні папері, а не золото. Уряд вніс нові законопроєкти про допомогу у вишколюванні нових лікарів і дентистів, щоб поліпшити можливості лікування. Передбачені є стипендії студентам медицини і дентистики та федеральна допомога на будову домів для медичних піклувальниць, щоб можна було поширити опіку цих піклувальниць на пенсіонерів соціяльного забезпечення, коли вони матимуть право на медичну опіку в рамах соціяльного забезпечення.

Домагаються слідства в справі вакцини Солка

Ню Йорк. — В щоденниках пресового концерну Скріппса Говарда появилася стаття, написана з приводу надрукованого листа „Журналі Американського Лікарського Товариства", яка домагається, щоб Конґрес перевів слідство в справі вакцини д-ра Солка, якою щеплять проти поліо. „Журнал Американського Лікарського Товариства пише: В цій статті писалося таке: лікарям, що 335 мільйонів доз вакцини д-ра Солка, якими щеплено дітей, пішли намарно, бо та вакцина є заслаба, щоб забезпечувати проти недуги поліо. Тепер лікарі повинні ще раз всіх наново щепити".

Рокефеллер з жінкою втекли в нічних одягах від пожежі

Олбані. — Губернатор Рокефеллер і його дружина ледве втекли з губернаторського палацу в півночі з четверга на п'ятницю, коли на першому поверсі вибухла пожежа. Пані Рокефеллер перша збудилася і в нічній одежі побігла до покою губернатора, щоб його збудити. Губернатор доміг своїй дружині вилізти через вікно до пожежної драбини, якою обидвоє злізли вниз. Повідомлена пожежна сторожа допомогла врятуватися трьом особам домашньої прислуги губернатора: старшому лакеєві, покоївці і кухарові. Пожежа знищила мистецькі картини вартости $325.000, а вся матеріяльна шкода виносить коло $500.000, бо знищений цілий перший поверх палацу. Губернатор вернувся був на другий поверх, звідки виніс цінний портрет свого батька Джана Рокефеллера та 6 малюнків Пікассо. Причиною пожежі було коротке замикання на партері. Пожежники врятували палац, який є сильно пошкоджений в долішніх поверхах.

ПОДЯКА

II. Курінь УПЮ-ок ім. Л. Українки в НЮ ЙОРКУ

складає найщирішу подяку добродіям пластової молоді — нашим Дорогим Вп. Мистцям, які, розуміючи необхідність власної домівки для нас, жертвували на купно Пл. Дому в Ню Йорку дорогоцінний дар-картини, а саме:

Вп. п. А. КЛИМКОВІ за картину „Осінь" — олія;
Вп. п. проф. Л. КУЗЬМІ за карт. „Берези", аквар.;
Вп. п. проф. Л. МОРОЗОВИЧ за карт. „Квіти", олія;
Вп. п. маєстрові М. МОРОЗОВІ за картину „Осінне фінале", олія.

Картини ці будуть вильосувані на одній із пл. імпрез, які наш Курінь влаштовує у травні ц. р.

ЗА КУР. КОМАНДУ:

пл. роз. М. САВИЦЬКА, курінна — пл. роз. Г. БОБАК, кур. писар

ПОДЯКА

II. Курінь УПЮ-ок ім. Л. Українки в НЮ ЙОРКУ

цією дорогою складає щиру подяку всім Вп. Паням і Панам, Подругам і Друзям — Пластункам і Пластунам за їхню поміч при уладженні наших ВЕЧЕРНИЦЬ, що відбулися 4-го лютого 1961 р., зокрема Вп. п. І. Керницькому і пл. сен. Я. Падохові — за поміщені в часописі теплі слова, заохочуючи наше Громадянство прибути на ці Вечерниці та друзям: ст. пл. Я. Ставничому за цілоденну поміч при вбиранні залі і пл. розв. Б. Гойдишеві — за працю в ґардеробі.

ЗА КУР. КОМАНДУ:

пл. роз. М. САВИЦЬКА, курінна — пл. роз. Г. БОБАК, кур. писар

З НАШИХ БУДНІВ

ПРО АРТИСТІВ І ПУБЛІКУ

Не відбираючи шани й поваги світлому Ювілеєві, дозвольте ще згадати в кількох словах Новорічний Баль славного хору „Думка". Чую-зачуваю — дехто з Вш. публіки має зауваження до „Вертепу", що був тоді поставлений на сцені. Що лицедійство було задовге, що текст не доходив до слухача, що було замало акції і т. д. А послухайте виконавців програми — акторів, співаків, то вони Вам інакшої заспівають: вони жаліються на публіку.

— Уявіть собі, що ви виступаєте на сцені, — розповідала мені потім одна з хористок, — і чуєте, як при найближчих столиках наша інтеліґенція гомонить, хихоче, дзвонить чарками, частується, словом — знаменито бавиться, а на нас не звертає уваги... Можете собі уявити, як ми себе тоді почували!

Можу собі уявити, бо нашому братові-виступайлові деколи приходиться це саме переживати. Буває, ото, під час бенкету чи іншого балюнку стоїш на сцені чи на естраді і надриваєш свої легені, а публіка — ні ду-ду, бенкетує, аж любо глянути. Як кажуть поляки: „Ти собє муф, а я собє здруф!" Бувають теж інші пригоди... Пригадую, на одному концерті солістів у минулому році, коли співак виводив задушевно „Минули літа молодії!" — раптом невинне немовля, на матірних колінах, як не заголосить, як не наробить ґвалту! Поки директор Музичного Інституту тримав промову, то воно, крихітонька маленька, спало сусликом, аж коли соліст узяв високе „С", то воно перестрашилось та й заголосило...

Ну, й почався дует: співак співає, а дитина реве! А мама, любителька сольоспіву, не виходить із залі, а втихомирює потіху, приговорюючи: „Чіґа-ґіґа, мій синочок, ану слухай, як цей пан співає!" Сцена, безумовно, зворушлива, настроєва, але — чи можете собі уявити щось подібне в Карнеґі Галл чи в якійсь іншій, не-українській концертовій залі?

Трапляються й інші несподіванки. В часі концерту нашої гості з Монтреалю, п-ни Люби Жук, у Горожанському Клюбі в Филаделфії, саме тоді, коли наша мила піяністка випускала з-під своїх ніжних пальчиків якісь фантастичні тріолети, раптом, заграли кальорифери, як орган в костьолі! І при такому супроводі, з довшими й коротшими інтервалами, пройшов цілий концерт п-ни Люби... Та це не відокремлений випадок, бо, наприклад, в нашому Л. М. Клюбі в Ню Йорку, під час нудної доповіді — кальорифери мовчать, мов закляті, а загинають свою музику саме тоді, як виступають солісти. Взагалі — це для мене невияснене досі чудо техніки, ці наші Клюби й Народні Доми! Що з ними за диво, що в них кальорифери самі грають, а чортові мікрофони — завжди попсовані?.. Ніяк цього не розберу.

Все ж таки не можна попадати від цього в чорний песимізм, бо воно таки йде до кращого, в імпрезовій, так сказати, ділянці. Давніше, то ще гірше бувало... Пригадую собі, декілька років тому, на одній „Маланці" в Бетговен Голл, коли мій друг, Микола Понеділок, читав свою гумореску, раптом почув намацально, що з бальконy хтось цідить йому лікер на голову... А вийшло таке, що котромусь патріотові не сподобалась Миколова засічка їжачком, і саме в той спосіб згаданий патріот виявив своє невдоволення з цього приводу.

Ну, тепер, очевидячки, таких випадків уже не буває. А на Бетговен Голл зійшла потім кара Божа, бо цей будинок замінили в телевізійну студію...

Ікер

● Ілля Еренбурґ, видатний совєтський письменник і пропаґандист, виступив у літературному місячнику в Москві „Новий Мір" з обороною померлого письменника Бориса Пастернака, засудженого большевиками за його роман „Доктор Живаґо", за який насправді — хоч не формально — дано йому нагороду Нобеля. Еренбурґ впевняє, що Пастернак ані не писав того роману, щоб шкодити Совєтському Союзові, ані не думав, що вороги СССР використають його для своїх політичних цілей. Це перший випадок, що комуністичний письменник-пропаґандист публічно виступив в обороні Пастернака.

Спорт

Українські футболісти знов перемагають.

В змаганнях за першість „Великої Десятки" Нім. Ам. Футбольної Ліги УСК Ню Йорк здобув минулої неділі 26-го лютого гарну перемогу над сильним противником Б. В. Ґочі. Вислід змагань 1:0 для УСК-у міг бути вищий, бо наші футболісти ввесь час мали перевагу в цій першій зустрічі на своєму грищі після снігової погоди.

Після цієї перемоги УСК висунувся на друге місце в показнику Ліги.

Филаделфійський „Тризуб" почав свій переможний похід по Чашу ЗДА першими змаганнями проти місцевих футболістів Кенсінґтон Посту, перемагаючи їх 4:0. Ворота для „Тризуба" здобули Нога 2, Ніс та Длугош по одному. В складі „Тризуба" вже знов грали Рач та Ілай.

Брумель, мистець в стрибку вгору, та Ігор Тер-Ованесян, добрий змагун у скоку вдовжінь, були центром уваги на легкоатлетичних змаганнях, які відбувалися минулої суботи 25-го лютого в Медісон Сквер Ґарден в Ню Йорку. Валерій Брумель знов здобув перше місце стрибком на 7 стіп та 2 цалі, перемагаючи мурина Томаса, а Ігор Тер-Ованесян вів у скоку вдовжінь до останнього скоку, в якому переміг його американець Ралф Бостон. Тер-Ованесян зайняв цим самим друге місце зі скоком на 26 стіп за Бостоном, який осягнув довжину 26 стіп і 6 цалів.

На Україні ростуть нові здібні наслідники Брумеля в стрибку вгору. За вістками з України ось які висліди здобувають учні десятирічок (середніх шкіл): А. Хмарський з Одеси—1.95 м, І. Матвіїв зі Львова — 1.95 м (йому всього 15 років!), та Юрій Шевченко з Луганська—1.93 м. Луганськ це місто, в якому В. Брумель ходив до середньої школи і почав там свою спортову кар'єру. Ще як змагун України виступав він на останній Олімпіяді в Римі.